

సుప్రీంకోర్టు తీర్పు: షెడ్యూల్డ్ కులాల (SC) హోదా మరియు మత మార్పిడి

ముఖ్య నేపథ్యం (CONTEXT)

ఇటీవల జస్టిస్ ప్రశాంత్ కుమార్ మిశ్రా, జస్టిస్ మనోహన్లతో కూడిన సుప్రీంకోర్టు ధర్మాసనం, మత మార్పిడి మరియు SC హోదాపై కీలక తీర్పునిచ్చింది. హిందూ, బౌద్ధ, సిక్కు మతాలు కాకుండా ఇతర మతాల్లోకి మారిన వ్యక్తి తన జన్మతః ఉన్న SC హోదాను కోల్పోతారని కోర్టు స్పష్టం చేసింది.

కీలక పాయింట్లు (EXAM POINTS)

- **రాజ్యాంగ ఉత్తర్వు (1950):** 'రాజ్యాంగ (షెడ్యూల్డ్ కులాలు) ఉత్తర్వు, 1950' లోని **క్లాజ్ 3 (Clause 3)** ప్రకారం, హిందూ మతం కంటే భిన్నమైన మతాన్ని అనుసరించే ఏ వ్యక్తినీ షెడ్యూల్డ్ కుల సభ్యునిగా పరిగణించకూడదు.
- **చారిత్రక సవరణలు:** * **1956 సవరణ:** సిక్కు మతాన్ని క్లాజ్ 3 పరిధిలోకి చేర్చారు.
○ **1990 సవరణ:** బౌద్ధ మతాన్ని అనుసరించే వారిని కూడా SC జాబితాలో చేర్చారు.
- **తీర్పు సారాంశం:** హిందూ, సిక్కు లేదా బౌద్ధ మతం నుండి క్రైస్తవం లేదా ఇస్లాం వంటి ఇతర మతాల్లోకి మారిన వెంటనే, వారి SC హోదా తక్షణమే మరియు పూర్తిగా రద్దవుతుంది. *
చట్టపరమైన రక్షణ: ఒక వ్యక్తి మతం మారిన తర్వాత, అతను/ఆమె SC/ST (అట్రాసిటీ నిరోధక) చట్టం, 1989 కింద రక్షణ పొందలేరు. ఎందుకంటే ఆ మతాల్లో కుల వ్యవస్థకు గుర్తింపు లేదని కోర్టు అభిప్రాయపడింది.

పరీక్షల కోసం క్లుప్తంగా (QUICK REFERENCE TABLE)

అంశం	వివరాలు
సంబంధిత ఆర్డర్	రాజ్యాంగ (షెడ్యూల్డ్ కులాలు) ఉత్తర్వు, 1950
కీలక నిబంధన	క్లాజ్ 3 (Clause 3)
SC హోదా పొందే మతాలు	హిందూ, సిక్కు (1956 నుండి), బౌద్ధం (1990 నుండి)
తీర్పు ప్రభావం	మత మార్పిడి జరిగిన క్షణం నుండి SC హోదా రద్దు
కేసు నేపథ్యం	చింతడ ఆనంద్ vs ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వం

ట్రాన్స్ జెండర్ వ్యక్తుల (హక్కుల రక్షణ) సవరణ బిల్లు, 2026

ముఖ్య నేపథ్యం (CONTEXT)

లోక్ సభ ఇటీవల **ట్రాన్స్ జెండర్ వ్యక్తుల (హక్కుల రక్షణ) సవరణ బిల్లు, 2026**ను ఆమోదించింది. 2019 నాటి ప్రధాన చట్టానికి ఈ బిల్లు కీలక సవరణలను ప్రతిపాదించింది.

బిల్లులోని ప్రధానాంశాలు (KEY PROVISIONS)

- **లింగ నిర్ధారణ పరీక్ష (Medical Examination):**

- ఈ బిల్లు ప్రకారం, ఒక వ్యక్తిని ట్రాన్స్ జెండర్ గా గుర్తించేందుకు **మెడికల్ బోర్డు (Medical Board)** ద్వారా పరీక్ష నిర్వహించడం తప్పనిసరి.
- గతంలో ఉన్న **స్వీయ-నిర్ధారణ హక్కును (Right to Self-determination of Gender)** ఈ సవరణ తొలగిస్తుంది.

- **బలవంతపు మార్పిడిపై నిషేధం:**

- హార్మోన్ థెరపీ లేదా ఇతర వైద్య పద్ధతుల ద్వారా పెద్దలను లేదా పిల్లలను బలవంతంగా ట్రాన్స్ జెండర్ గా మార్చడాన్ని ఈ బిల్లు నిషేధిస్తుంది.

- **శిక్షల పెంపు:**

- ట్రాన్స్ జెండర్ వ్యక్తులపై జరిగే నేరాలకు సంబంధించి శిక్షలను ఈ బిల్లు మరింత కఠినతరం చేసింది.

- **నిర్వహణ:**

- కేంద్ర సామాజిక న్యాయం మరియు సాధికారత మంత్రిత్వ శాఖ (Ministry of Social Justice and Empowerment) ఈ బిల్లును ప్రవేశపెట్టింది.

విమర్శలు / వివాదాస్పద అంశాలు (CONCERNS)

- **నల్సా (NALSA) తీర్పు ఉల్లంఘన:** 2014లో సుప్రీంకోర్టు 'నల్సా వర్సెస్ యూనియన్ ఆఫ్ ఇండియా' కేసులో ఇచ్చిన "స్వీయ లింగ గుర్తింపు హక్కు"కు ఈ బిల్లు వ్యతిరేకంగా ఉందని హక్కుల సంఘాలు విమర్శిస్తున్నాయి.
- **గోప్యత మరియు గౌరవం:** మెడికల్ బోర్డు పరీక్షలు వ్యక్తిగత గౌరవానికి భంగం కలిగిస్తాయని పౌర సమాజం ఆందోళన వ్యక్తం చేస్తోంది.

క్విక్ రిఫరెన్స్ టేబుల్ (QUICK LOOK)

అంశం	వివరాలు
బిల్లు పేరు	ట్రాన్స్ జెండర్ వ్యక్తుల (హక్కుల రక్షణ) సవరణ బిల్లు, 2026
ప్రవేశపెట్టిన సభ	లోక్ సభ

అంశం	వివరాలు
ప్రధాన మార్పు	స్వీయ-నిర్ధారణ హక్కు తొలగింపు; మెడికల్ బోర్డు పరీక్ష ప్రవేశపెట్టడం
సంబంధిత మంత్రిత్వ శాఖ	సామాజిక న్యాయం మరియు సాధికారత మంత్రిత్వ శాఖ

భారత్ - శ్రీలంక ఉన్నత స్థాయి చర్చలు (మార్చి 2026)

ముఖ్య నేపథ్యం (CONTEXT)

పశ్చిమాసియా (Middle East)లో ఉద్రిక్తతలు పెరుగుతున్న నేపథ్యంలో, భారత ప్రధానమంత్రి **నరేంద్ర మోదీ** మరియు శ్రీలంక అధ్యక్షుడు **అనుర కుమార దిస్సానాయకే** మధ్య టెలిఫోన్ సంభాషణ.

చర్చించిన ప్రధాన అంశాలు (KEY AREAS OF DISCUSSION)

- **పశ్చిమాసియా సంక్షోభం & సరఫరా గొలుసు:** * మధ్యప్రాచ్యంలో యుద్ధం కారణంగా ప్రపంచవ్యాప్తంగా దెబ్బతిన్న **సరఫరా గొలుసు (Supply Chains)** గురించి చర్చించారు.
 - ముఖ్యంగా **స్ట్రైట్ ఆఫ్ హోమర్సుజ్ (Strait of Hormuz)** గుండా నౌకాయానం సురక్షితంగా ఉండటం ప్రపంచ ఇంధన భద్రతకు అత్యంత కీలకమని ఇరువురు నేతలు అభిప్రాయపడ్డారు.
- **ఇంధన సహకారం (Energy Cooperation):** * శ్రీలంకలో ప్రస్తుతం నెలకొన్న ఇంధన సంక్షోభాన్ని అధిగమించేందుకు భారత్ సహకారంపై చర్చించారు.
 - **త్రింకోమలీ (Trincomalee)** చమురు ట్యాంక్ ఫారమ్ అభివృద్ధి వంటి దీర్ఘకాలిక ఇంధన ప్రాజెక్టుల పురోగతిని సమీక్షించారు.
- **ప్రాంతీయ భద్రత:** * హిందూ మహాసముద్ర ప్రాంతంలో భద్రత మరియు స్థిరత్వం కోసం కలిసి పనిచేయాలని నిర్ణయించారు. ఇది భారత్ యొక్క **'Neighbourhood First'** పాలసీ మరియు **'SAGAR'** (Security and Growth for All in the Region) విజన్ లో భాగం.

శ్రీలంకలో ప్రస్తుత పరిస్థితి (CURRENT CRISIS IN SRI LANKA)

- **ఇంధన రేషనింగ్:** శ్రీలంక ప్రభుత్వం ప్రస్తుతం **QR కోడ్ ఆధారిత ఇంధన రేషనింగ్** వ్యవస్థను అమలు చేస్తోంది (వారానికి నిర్దేశించిన కోటా మాత్రమే ఇస్తారు).
- **ధరల పెరుగుదల:** మార్చి 2026లో శ్రీలంకలో ఇంధన ధరలు భారీగా (సుమారు 25%) పెరిగాయి.
- **పని దినాల తగ్గింపు:** ఇంధన పొదుపు కోసం ప్రభుత్వ రంగంలో **వారానికి 4 రోజుల పని దినాలను** ప్రవేశపెట్టారు.

క్విక్ రిఫరెన్స్ టేబుల్ (QUICK LOOK)

అంశం	వివరాలు
నేతలు	నరేంద్ర మోదీ (భారత్), అనుర కుమార్ దిస్సానాయక్ (శ్రీలంక)
ప్రధాన చర్చాంశం	ఇంధన భద్రత & పశ్చిమాసియా ఉద్రిక్తతలు
భారత విధానం	Neighbourhood First & SAGAR Vision
కీలక ప్రాంతం	స్ట్రైయిట్ ఆఫ్ హోర్నుజ్ (ప్రపంచ చమురు రవాణా మార్గం)

లెబనాన్ నుండి ఇరాన్ రాయబారి బహిష్కరణ (మార్చి 2026)

ముఖ్య నేపథ్యం (CONTEXT)

లెబనాన్ ప్రభుత్వం ఇరాన్ రాయబారి **మహ్మద్ రెజా షైబానీ (Mohammad Reza Sheibani)** యొక్క అక్రిడిటేషన్ ను రద్దు చేస్తూ, మార్చి 29 (ఆదివారం), 2026 నాటికి దేశం విడిచి వెళ్లాలని ఆదేశించింది. ఇరాన్ తన దేశ అంతర్గత వ్యవహారాల్లో జోక్యం చేసుకుంటోందని లెబనాన్ ఈ కఠిన నిర్ణయం తీసుకుంది.

కీలక పాయింట్లు (EXAM POINTS)

- **కారణం (Reason):** లెబనాన్ అంతర్గత రాజకీయాల్లో ఇరాన్ రాయబారి జోక్యం చేసుకోవడం మరియు దౌత్యపరమైన నిబంధనలను (Diplomatic Norms) ఉల్లంఘించడం.
 - ముఖ్యంగా లెబనాన్ ప్రభుత్వంతో సంప్రదించకుండానే ఇతర స్థానిక సంస్థలతో (Hezbollah వంటివి) సమావేశాలు నిర్వహించడంపై లెబనాన్ విదేశాంగ శాఖ అభ్యంతరం వ్యక్తం చేసింది.
- **Persona Non Grata (పెర్సోనా నాన్ గ్రాటా):** దౌత్య పరిభాషలో ఒక విదేశీ ప్రతినిధిని తమ దేశంలో ఉండటానికి అనర్హులుగా ప్రకటించడాన్ని 'పెర్సోనా నాన్ గ్రాటా' అంటారు. దీనిని అనుసరించి ఇరాన్ రాయబారిని బహిష్కరించారు.
- **వియన్నా ఒప్పందం (Vienna Convention):** 1961 వియన్నా కన్వెన్షన్ ఆన్ డిప్లొమాటిక్ రిలేషన్స్ లోని **ఆర్టికల్ 41** ప్రకారం, దౌత్యవేత్తలు ఆతిథ్య దేశం యొక్క అంతర్గత వ్యవహారాల్లో జోక్యం చేసుకోకూడదు.
- **లెబనాన్ ప్రతిస్పందన:** ఇరాన్ లోని తమ రాయబారిని కూడా లెబనాన్ వెనక్కి పిలిపించింది (Summoned for consultations). అయితే, ఇది ఇరాన్ తో దౌత్య సంబంధాల పూర్తి తెగింపు (Severing ties) కాదని లెబనాన్ స్పష్టం చేసింది.

చైనా సముద్ర గర్భ మ్యాపింగ్ - వ్యూహాత్మక విశ్లేషణ

ముఖ్య నేపథ్యం (CONTEXT)

పసిఫిక్, హిందూ మరియు ఆర్కిటిక్ మహాసముద్రాలలో చైనా భారీ ఎత్తున సముద్ర గర్భ మ్యాపింగ్ (Undersea Mapping) మరియు పర్యవేక్షణ కార్యకలాపాలను నిర్వహిస్తోంది. ఇది ప్రధానంగా అమెరికా మరియు దాని మిత్రదేశాల జలాంతర్గాములను (Submarines) ఎదుర్కోవడానికి చేపట్టిన వ్యూహంగా రక్షణ నిపుణులు భావిస్తున్నారు.

కీలక పాయింట్లు (EXAM POINTS)

- **ముఖ్య నౌక - డోంగ్ ఫాంగ్ హోంగ్ 3 (Dong Fang Hong 3):** * ఇది చైనాలోని 'ఓషన్ యూనివర్సిటీ' ద్వారా నిర్వహించబడుతున్న పరిశోధనా నౌక.
 - 2024-25లో తైవాన్, గువామ్ (అమెరికా స్థావరం) మరియు హిందూ మహాసముద్ర ప్రాంతాలలో ఇది విస్తృతంగా పర్యటించింది.
- **వ్యూహాత్మక ప్రాంతాలు:**
 - **మలక్కా జలసంధి (Malacca Strait):** అంతర్జాతీయ వాణిజ్యానికి కీలకమైన ఈ 'చోక్ పాయింట్' (Chokepoint) సమీపంలో చైనా తన మ్యాపింగ్ కార్యకలాపాలను కేంద్రీకరించింది.
 - **సెన్సార్ల ఏర్పాటు:** జపాన్ సమీపంలోని సముద్ర గర్భంలో వస్తువులను గుర్తించగల శక్తివంతమైన సెన్సార్లను చైనా ఏర్పాటు చేసింది.
- **సైనిక ప్రయోజనాలు:**
 - **జలాంతర్గాముల నావికేషన్:** సముద్ర గర్భంలోని మట్టి నమూనాలు మరియు లోతు వివరాలు జలాంతర్గాములు శత్రువులకు దొరకకుండా ప్రయాణించడానికి (Concealment) ఉపయోగపడతాయి.
 - **నీటి అడుగున నిఘా:** సముద్ర పరిస్థితులను అర్థం చేసుకోవడం ద్వారా శత్రు దేశాల జలాంతర్గాములను వేటాడటం చైనాకు సులభతరమవుతుంది.
- **బ్లూ-వాటర్ నేవీ (Blue-water Navy) లక్ష్యం:** * తన దేశ తీర ప్రాంతానికే పరిమితం కాకుండా, ప్రపంచంలోని ఏ మహాసముద్రంలోనైనా యుద్ధం చేయగల సామర్థ్యాన్ని (Expeditionary Capability) పెంపొందించుకోవడమే చైనా అంతిమ లక్ష్యం.

క్విక్ రిఫరెన్స్ టేబుల్ (QUICK LOOK)

అంశం	వివరాలు
ప్రధాన నౌక	డోంగ్ ఫాంగ్ హోంగ్ 3 (Dong Fang Hong 3)
పర్యవేక్షిస్తున్న సముద్రాలు	పసిఫిక్, హిందూ మరియు ఆర్కిటిక్ మహాసముద్రాలు
వ్యూహాత్మక లక్ష్యం	జలాంతర్గామి యుద్ధ తంత్రం (Submarine Warfare)

అంశం	వివరాలు
కీలక పదం	బ్లూ-వాటర్ నేవీ (ప్రపంచవ్యాప్త నౌకాదళ శక్తి)
ప్రధాన అడ్డంకి	మలక్కా జలసంధి (Malacca Strait)

పోటీ పరీక్షల ప్రశ్నల సరళి (SAMPLE QUESTIONS):

1. **మలక్కా జలసంధి** ఏ రెండు సముద్రాలను కలుపుతుంది? (హిందూ మహాసముద్రం & దక్షిణ చైనా సముద్రం).
2. చైనా ఇటీవల వార్తల్లో నిలిచిన '**డోంగ్ ఫాంగ్ హాంగ్ 3**' దేనికి సంబంధించినది? (సముద్ర పరిశోధన/మ్యాపింగ్ నౌక).
3. **బ్లూ-వాటర్ నేవీ** అంటే ఏమిటి? (సముద్రం లోతైన ప్రాంతాల్లో, సుదూర ప్రాంతాల్లో కార్యకలాపాలు నిర్వహించగల నౌకాదళం).

బయోఫార్మా శక్తి (BIOPHARMA SHAKTI) & నాన్-ఐనిమల్ మెథడాల్జీస్ (NAMS)

1. బయోలాజిక్స్ మరియు బయోసిమిలర్స్ (BIOLOGICS & BIOSIMILARS)

- **బయోలాజిక్స్:** ఇవి జీవ కణాల (Living Cells) నుండి ఉత్పత్తి చేయబడిన పెద్ద, సంక్లిష్టమైన అణువులు. ఉదాహరణకు: మోనోక్లోనల్ యాంటీబాడీస్ (mAbs), వ్యాక్సిన్లు, ఇన్సులిన్.
- **బయోసిమిలర్స్:** ఇవి అసలు బయోలాజిక్ డ్రగ్ యొక్క పేటెంట్ గడువు ముగిసిన తర్వాత తయారుచేసే జనరిక్ వెర్షన్లు.

2. బయోఫార్మా శక్తి వ్యూహం (BIOPHARMA SHAKTI STRATEGY)

- **ప్రకటన:** భారత కేంద్ర బడ్జెట్ 2026లో దీనిని ప్రకటించారు.
- **లక్ష్యం:** బయోలాజిక్స్ మరియు బయోసిమిలర్స్ యొక్క స్వదేశీ ఉత్పత్తిని పెంచడం.
- **కేటాయింపు:** దీని కోసం సుమారు **₹10,000 కోట్లు** కేటాయించారు.

3. నాన్-ఐనిమల్ మెథడాల్జీస్ (NAMS)

జంతువులపై చేసే పరీక్షలు (Animal Testing) మానవ శరీరంలో మందుల ప్రభావాన్ని ఎప్పుడూ ఖచ్చితంగా అంచనా వేయలేవు (ఉదా: 2006 నార్టివిక్ పార్క్ విషాదం). దీనికి ప్రత్యామ్నాయంగా NAMs ను ఉపయోగిస్తారు.

- **ముఖ్యమైన రకాలు:**
 - **Organoids (ఆర్గానాయిడ్స్):** మానవ కణాల నుండి ల్యాబ్లో పెంచిన చిన్నపాటి అవయవ నమూనాలు.
 - **Organ-on-a-chip:** చిప్ పైన మానవ అవయవ పనితీరును ప్రతిబింబించే వ్యవస్థ.
 - **3D Bioprinting:** జీవ కణాలతో కణజాలాలను ముద్రించడం.

4. చట్టపరమైన మార్పులు (REGULATORY FRAMEWORK)

- **New Drugs and Clinical Trials (Amendment) Rules 2023:** ఈ సవరణ ద్వారా భారత్ మందుల అభివృద్ధిలో జంతువులకు బదులుగా NAMs (మానవ కణ ఆధారిత నమూనాలు) ఉపయోగించడాన్ని ప్రోత్సహిస్తోంది.

క్విక్ రిఫరెన్స్ టేబుల్ (QUICK LOOK)

అంశం	వివరణ
పథకం పేరు	బయోఫార్మా శక్తి (Biopharma SHAKTI)
ప్రధాన రంగం	బయోలాజిక్స్ & బయోసిమిలర్స్ ఉత్పత్తి
NAMs అంటే	Non-Animal Methodologies (జంతు రహిత పరీక్షా పద్ధతులు)
ప్రయోజనం	ఔషధ అభివృద్ధి ఖర్చు 10-26% తగ్గుతుంది; ఖచ్చితత్వం పెరుగుతుంది
సవాల్	పేటెంట్ ఎవర్ గ్రీనింగ్ (Patent Evergreening) మరియు మౌలిక సదుపాయాల కొరత

పరీక్షలకు ముఖ్యమైన పారిభాషిక పదాలు:

- **Patent Evergreening:** చిన్నపాటి మార్పులతో పేటెంట్ గడువును పొడిగించుకోవడం (ఉదా: Trastuzumab మందు).
- **CDSO:** Central Drugs Standard Control Organisation (భారత అత్యున్నత ఔషధ నియంత్రణ సంస్థ).

క్విజ్ 1: సర్ ఎల్జన్ జాన్ (ప్రముఖ పాప్/రాక్ సంగీతకారుడు)

కీలక అంశాలు (KEY POINTS)

- **Candle in the Wind 1997:** ఇది ప్రపంచంలోనే అత్యధికంగా అమ్ముడైన సింగిల్ చార్జ్ సాంగ్ (33 మిలియన్ కాపీలు). ఇది బ్రిటన్ యువరాణి **డయానా (Princess Diana)** సంస్మరణార్థం రూపొందించబడింది.
- **EGOT:** ఒక వ్యక్తి తన కెరీర్లో **Emmy** (ఔలివిజన్), **Grammy** (సంగీతం), **Oscar** (సినిమా), మరియు **Tony** (థియేటర్) అనే నాలుగు ప్రధాన అమెరికన్ అవార్డులను గెలుచుకోవడాన్ని **EGOT** అంటారు. ఎల్జన్ జాన్ చరిత్రలో 19వ EGOT విజేత.
- **తోలి ఆల్బమ్:** ఎల్జన్ జాన్ మొదటి ఆల్బమ్ పేరు 'Empty Sky', ఇది 1969లో విడుదలైంది.

- **బయోపిక్ (Biopic):** ఎల్టన్ జాన్ జీవితం మరియు కెరీర్ ఆధారంగా తీయబడిన సినిమా పేరు 'Rocketman' (2019).
- **సామాజిక సేవ:** ఎల్టన్ జాన్ ప్రతి సంవత్సరం ఆస్కార్స్ సమయంలో ఒక భారీ పార్టీని నిర్వహిస్తారు. దీని ద్వారా వచ్చే నిధులను **Elton John AIDS Foundation (EJAF)** కు, అంటే ఎయిడ్స్ వ్యాధి నివారణ మరియు అవగాహన కోసం ఉపయోగిస్తారు.

క్విజ్ 2: భారత జాతీయ ఉద్యమం - విప్లవకారులు (REVIEW)

పోటీ పరీక్షల చరిత్ర (History) విభాగంలో ఇవి అత్యంత ముఖ్యమైనవి:

ప్రశ్న/అంశం	సమాధానం/వివరణ
లాహోర్ కుట్ర కేసు (1928)	భగత్ సింగ్, సుఖ్ దేవ్, రాజ్ గురులను జాన్ సాండర్స్ హత్య కేసులో శిక్షించారు.
లాలా లజపతి రాయ్	స్టేమన్ కమిషన్ వ్యతిరేక నిరసనలో లాఠీచార్జ్ వల్ల గాయపడి మరణించిన నేత.
గాంధీ-ఇర్విన్ ఒప్పందం	1931లో విప్లవకారుల ఉరిశిక్షకు కొద్దిరోజుల ముందు జరిగిన ఒప్పందం.
తీన్ బలి (Three Victims)	భగత్ సింగ్ తదితరుల ఉరిపై బి.ఆర్. అంబేద్కర్ తన 'జనత' వారపత్రికలో రాసిన సంపాదకీయం.
చంద్రశేఖర్ ఆజాద్	HSRA కమాండర్-ఇన్-చీఫ్. 1931లో అలహాబాద్లోని ఆల్రెడ్ పార్క్లో బ్రిటిష్ వారితో పోరాడుతూ అమరుడయ్యారు.

క్విక్ రిఫరెన్స్ (QUICK LOOK)

- **భగత్ సింగ్ ఉరి తీయబడిన జైలు:** లాహోర్ సెంట్రల్ జైలు.
- **భగత్ సింగ్ ఉరి తీయబడిన తేదీ:** మార్చి 23, 1931 (దీనిని **షహీద్ దివస్** లేదా అమరవీరుల దినోత్సవంగా జరుపుకుంటాము).
- **HSRA పూర్తి పేరు:** Hindustan Socialist Republican Association.

వికాత్మ మానవ దర్శనం - అంతర్జాతీయ విద్యా సదస్సు (మార్చి 2026)

ముఖ్య నేపథ్యం (CONTEXT)

భారత ఉపరాష్ట్రపతి శ్రీ సి.పి. రాధాకృష్ణన్, కర్ణాటక రాష్ట్ర సాంస్కృతిక విశ్వవిద్యాలయం (మైసూర్)లో జరిగిన 'ఏకాత్మ మానవ దర్శనం - భారత ప్రపంచ దృక్పథం' (Ekatma Manav Darshan - Bharat's Worldview) అంతర్జాతీయ సదస్సును మార్చి 25, 2026న వర్చువల్ గా ప్రారంభించారు.

కీలక పాయింట్లు (EXAM POINTS)

- **వార్షికోత్సవ ప్రాధాన్యత:** ఈ సదస్సు **ఏకాత్మ మానవ దర్శనం (Integral Humanism)** సిద్ధాంతం ఆవిర్భవించి **60 ఏళ్లు** పూర్తయిన సందర్భాన్ని పురస్కరించుకొని నిర్వహించబడింది.
- **సిద్ధాంతకర్త:** ఈ తాత్విక చిత్రాన్ని రూపొందించినది **పండిట్ దీనదయాళ్ ఉపాధ్యాయ**.
- **ప్రధాన సూత్రాలు (Core Principles):**
 - వ్యక్తి, సమాజం, ప్రకృతి మరియు విశ్వం మధ్య ఉన్న పరస్పర సంబంధాన్ని (Interconnectedness) ఇది నొక్కి చెబుతుంది.
 - అభివృద్ధి అనేది కేవలం ఆర్థిక పరమైనది మాత్రమే కాకుండా.. శరీరం, మనస్సు, బుద్ధి మరియు ఆత్మకు సంబంధించిన **సమగ్ర అభివృద్ధి (Holistic Development)** అయి ఉండాలి.
 - ఇది హక్కుల కంటే **ధర్మం (Dharma)** మరియు **కర్తవ్యం (Duty)** ఆధారిత జీవన విధానాన్ని ప్రోత్సహిస్తుంది.
- **ప్రస్తుత ప్రాముఖ్యత:**
 - **వికసిత్ భారత్ 2047:** ఈ లక్ష్యం 'సబ్జా సాథ్, సబ్జా వికాస్' అనే సూత్రంతో ఏకాత్మ మానవ దర్శనానికి అనుగుణంగా ఉందని ఉపరాష్ట్రపతి పేర్కొన్నారు.
 - **వసుధైక కుటుంబకం:** ప్రపంచ శాంతి మరియు సామరస్యం కోసం ఈ భారతీయుల దృక్పథం నేటికీ అవసరమని వివరించారు.
 - **సాంకేతికత & నైతికత:** సాంకేతిక పరిజ్ఞానం మానవ సంక్షేమం కోసం, వివేకంతో కూడిన 'లోక సంగ్రహం' (ప్రజా క్షేమం) కోసం ఉపయోగపడాలని పిలుపునిచ్చారు.

క్విక్ రిఫరెన్స్ టేబుల్ (QUICK LOOK)

అంశం	వివరాలు
సదస్సు పేరు	ఏకాత్మ మానవ దర్శనం - భారత్ ప్రపంచ దృక్పథం
ప్రారంభించిన వారు	సి.పి. రాధాకృష్ణన్ (భారత ఉపరాష్ట్రపతి)
వేదిక	కర్ణాటక రాష్ట్ర సాంస్కృతిక విశ్వవిద్యాలయం (KSOU), మైసూర్
సిద్ధాంతకర్త	పండిట్ దీనదయాళ్ ఉపాధ్యాయ

అంశం	వివరాలు
సదస్సు కాలం	మార్చి 25 – 27, 2026
నిర్వహణ సంస్థలు	KSOU, ప్రజ్ఞా ప్రవాహ, డాక్టర్ శ్యామ ప్రసాద్ ముఖర్జీ రీసెర్చ్ ఫౌండేషన్

పరీక్షల కోసం అదనపు సమాచారం:

- **పండిట్ దీనదయాళ్ ఉపాధ్యాయ:** ఇతను జనసంఘ్ నాయకుడు. ఇతని పుట్టినరోజైన **సెప్టెంబర్ 25** ను ప్రభుత్వం 'అంత్యోదయ దివస్' (చివరి వ్యక్తి అభివృద్ధి) గా జరుపుకుంటుంది.
- **అంత్యోదయ (Antyodaya):** సమాజంలో అత్యంత అట్టడుగున ఉన్న వ్యక్తికి ఫలాలను అందించడమే దీని ప్రధాన ఉద్దేశ్యం.

వన్ స్టేషన్ వన్ ప్రాడక్ట్ (OSOP): స్థానిక వారసత్వానికి ప్రాచుర్యం

ముఖ్య నేపథ్యం (CONTEXT)

భారతీయ రైల్వే ప్రతిష్టాత్మకంగా చేపట్టిన 'వన్ స్టేషన్ వన్ ప్రాడక్ట్' (OSOP) పథకం ద్వారా దేశవ్యాప్తంగా రైల్వే స్టేషన్లలో స్థానిక కళలు, హస్తకళలు మరియు ఉత్పత్తులకు గ్లోబల్ మార్కెట్ ను కల్పిస్తున్నారు. జనవరి 19, 2026 నాటికి, దేశవ్యాప్తంగా 2,000 పైగా స్టేషన్లలో 2,326 అవుట్ లెట్లు ఏర్పాటు చేయబడ్డాయి.

కీలక పాయింట్లు (EXAM POINTS)

- **ప్రారంభం:** ఈ పథకాన్ని కేంద్ర బడ్జెట్ 2022-23లో ప్రతిపాదించారు. పైలట్ ప్రాజెక్ట్ **మార్చి 25, 2022**న ప్రారంభమైంది.
- **లక్ష్యం:** 'వోకల్ ఫర్ లోకల్' (Vocal for Local) నినాదాన్ని బలోపేతం చేయడం. స్థానిక కళాకారులు, నేత కార్మికులు మరియు స్వయం సహాయక సంఘాలకు (SHGs) ఉపాధి కల్పించడం.
- **ముఖ్య నిబంధనలు:** * స్థాల్లను కేటాయించేటప్పుడు రొటేషన్ పద్ధతిని పాటిస్తారు.
 - నామమాత్రపు ఫీజుతో స్థాల్లను కేటాయిస్తారు.
- **లబ్ధిదారులు:** ఇప్పటివరకు సుమారు **1.32 లక్షల మంది** ఈ పథకం ద్వారా లబ్ధి పొందారు.

ముఖ్యమైన స్టేషన్లు - ఉత్పత్తులు (STATIC GK CONNECTIVITY)

పరీక్షలలో మ్యాచింగ్ (Matching) రూపంలో అడిగే అవకాశం ఉన్న కొన్ని ఉదాహరణలు:

రైల్వే స్టేషన్	రాష్ట్రం	ప్రముఖ ఉత్పత్తి
పాట్నా జంక్షన్	బీహార్	మధుబని పెయింటింగ్స్
తెన్కాసి జంక్షన్	తమిళనాడు	కేన్ (వెదురు) ఉత్పత్తులు
జైపూర్ జంక్షన్	రాజస్థాన్	సాంగనేరి ప్రింట్ టెక్స్టైల్స్
మూర్ మార్కెట్ (చెన్నై)	తమిళనాడు	కాటన్ హ్యాండ్లూమ్, అత్తరు పర్ఫ్యూమ్స్
బలంగీర్ స్టేషన్	ఒడిశా	హస్తకళా బొమ్మలు (Stuffed Toys)
ఆసన్సోల్ స్టేషన్	పశ్చిమ బెంగాల్	హ్యాండ్లూమ్ బ్యాగులు, కార్పెట్లు
టాటానగర్ స్టేషన్	జార్ఖండ్	స్థానిక హస్తకళా వస్తువులు

పథకం యొక్క ఆర్థిక ప్రాముఖ్యత (ECONOMIC SIGNIFICANCE)

- MSME రంగానికి ఉతం:** చిన్న మరియు మధ్యతరహా పరిశ్రమలకు ఇది అతిపెద్ద రవాణా ఆధారిత మార్కెట్గా పనిచేస్తుంది.
- మహిళా సాధికారత:** ఇందులో అధిక శాతం స్థాల్లను మహిళా స్వయం సహాయక సంఘాలు (SHGs) నిర్వహిస్తున్నాయి.
- పర్యాటక అభివృద్ధి:** ప్రయాణీకులకు ఆయా ప్రాంతాల సాంస్కృతిక గుర్తింపును తెలియజేస్తూ, పర్యాటకానికి తోడ్పడుతుంది.

తెలంగాణ రాష్ట్రంలోని ముఖ్యమైన స్టేషన్లు - ఉత్పత్తులు

రైల్వే స్టేషన్	జిల్లా	గుర్తించిన ఉత్పత్తి (OSOP Product)
సికింద్రాబాద్	హైదరాబాద్	ఫ్రెష్ & డ్రై ఫ్రూట్స్, చేనేత వస్త్రాలు
హైదరాబాద్ (నాంపల్లి)	హైదరాబాద్	పెర్ల్స్ (ముత్యాలు) & గాజులు
కాచిగూడ	హైదరాబాద్	బంజారా ఎంబ్రాయిడరీ వస్త్రాలు
వరంగల్ / ఖాజీపేట	వరంగల్	దరిలు (వరంగల్ కార్పెట్లు)
నిజామాబాద్	నిజామాబాద్	పసుపు మరియు స్థానిక సుగంధ ద్రవ్యాలు
లింగంపల్లి	రంగారెడ్డి	గద్వాల మరియు గొల్లభామ చీరలు
రామగుండం	పెద్దపల్లి	స్థానిక హస్తకళలు & చేనేత

ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్రంలోని ముఖ్యమైన స్టేషన్లు - ఉత్పత్తులు

రైల్వే స్టేషన్	జిల్లా	గుర్తించిన ఉత్పత్తి (OSOP Product)
విజయవాడ	ఎన్టీఆర్	కొండపల్లి బొమ్మలు (Kondapalli Toys)
తిరుపతి	తిరుపతి	చెక్కతో చేసిన హస్తకళలు (Wood Carvings) & కలంకారీ
విశాఖపట్నం	విశాఖపట్నం	ఎటికొప్పాకా బొమ్మలు (Etikoppaka Toys)

రైల్వే స్టేషన్	జిల్లా	గుర్తించిన ఉత్పత్తి (OSOP Product)
గుంటూరు	గుంటూరు	మిర్చి మరియు మసాలా దినుసులు
ధర్మవరం	శ్రీ సత్యసాయి	ధర్మవరం పట్టు చీరలు
శ్రీకాళహస్తి	తిరుపతి	కలంకారీ కళాఖండాలు (Kalamkari Art)
మంగళగిరి	గుంటూరు	మంగళగిరి చేనేత వస్త్రాలు
రాజమహేంద్రవరం	తూర్పు గోదావరి	నారాయణపేట పట్టు/స్థానిక చేనేత

పరీక్షల కోసం గమనిక:

- GI Tags లింక్:** పైన పేర్కొన్న చాలా ఉత్పత్తులకు (ఉదా: కొండపల్లి బొమ్మలు, ఏటికొప్పాక బొమ్మలు, ధర్మవరం చీరలు) ఇప్పటికే **Geographical Indication (GI)** హోదా ఉంది. పరీక్షల్లో వీటిని జతపరచడం (Matching) లాంటి ప్రశ్నలు అడుగుతారు.
- అమలు:** ఈ పథకాన్ని ఆయా రైల్వే డివిజన్లు (దక్షిణ మధ్య రైల్వే - SCR వంటివి) స్వయం సహాయక సంఘాల (SHGs) సహకారంతో నిర్వహిస్తున్నాయి.

శక్తి సదన్ స్కీమ్ (SHAKTI SADAN SCHEME) – సమగ్ర విశ్లేషణ

1. నేపథ్యం మరియు విలీనం (BACKGROUND & MERGER)

- ప్రారంభం:** ఈ పథకం **ఏప్రిల్ 1, 2022** నుండి అమల్లోకి వచ్చింది.
- ఏకీకరణ:** 'మిషన్ శక్తి' (Mission Shakti) అనే గొడుగు పథకం కింద గతంలోని రెండు పథకాలను విలీనం చేసి దీనిని రూపొందించారు:
 - స్వధార్ గ్రహ (Swadhar Greh):** కష్టకాలంలో ఉన్న మహిళల కోసం.
 - ఉజ్జ్వల (Ujjawala):** అక్రమ రవాణా (Trafficking) నుండి రక్షించబడిన మహిళల పునరావాసం కోసం.

2. ప్రధాన లక్ష్యాలు (KEY OBJECTIVES)

- ఆశ్రయం & పునరావాసం:** ఆపదలో ఉన్న మహిళలకు (ముఖ్యంగా అక్రమ రవాణా బాధితులకు) తక్షణ ఉపశమనం, సురక్షితమైన ఆశ్రయం మరియు పునరావాసం కల్పించడం.
- సాధికారత:** మహిళలు తమ ప్రతికూల పరిస్థితుల నుండి బయటపడి, గౌరవప్రదంగా జీవించేలా సమగ్రమైన మద్దతు అందించడం.

3. పథకం అమలు తీరు (IMPLEMENTATION STRATEGY)

- **నిధుల నిర్వహణ:** ఇది ఒక కేంద్ర ప్రాయోజిత పథకం (Centrally Sponsored Scheme). రాష్ట్రాలు/కేంద్రపాలిత ప్రాంతాల అవసరాల మేరకు కేంద్రం నిధులను విడుదల చేస్తుంది.
- **అనుమతులు:** ప్రతి సంవత్సరం 'ప్రోగ్రామ్ అప్రూవల్ బోర్డ్' (PAB) రాష్ట్రాల ప్రతిపాదనలను చర్చించి ఆమోదిస్తుంది.
- **నిర్వహణ:** అద్దె ప్రాతిపదికన భవనాలను తీసుకుని శక్తి సదన్లను నిర్వహించడానికి ఆర్థిక సహాయం అందిస్తారు.

4. ప్రస్తుత గణాంకాలు (LATEST STATISTICS - MARCH 2026)

- **కార్యచరణ:** ప్రస్తుతం దేశవ్యాప్తంగా **419 శక్తి సదన్లు** అందుబాటులో ఉన్నాయి.
- **లబ్ధిదారులు:** ఆర్థిక సంవత్సరం 2025-26 (డిసెంబర్ 31, 2025 వరకు) సుమారు **19,960 మంది** మహిళలకు పునరావాసం కల్పించారు.
- **డిజిటల్ మానిటరింగ్:** పర్యవేక్షణ కోసం ప్రత్యేకంగా 'మిషన్ శక్తి డాష్ బోర్డ్' (Mission Shakti Dashboard) ను అభివృద్ధి చేశారు. ఇది భౌగోళిక ప్రాంతం (Latitude/Longitude), వసతులు మరియు వృత్తి విద్యా శిక్షణ వివరాలను ట్రాక్ చేస్తుంది.

క్విక్ రిఫరెన్స్ టేబుల్ (QUICK LOOK)

అంశం	వివరాలు
పథకం పేరు	శక్తి సదన్ (Shakti Sadan)
నోడల్ మంత్రిత్వ శాఖ	కేంద్ర మహిళా మరియు శిశు అభివృద్ధి మంత్రిత్వ శాఖ
ఏ పథకంలో భాగం?	మిషన్ శక్తి (Mission Shakti)
విలీనమైన పథకాలు	స్వధార్ గృహ + ఉజ్వల
లక్షిత వర్గం	ఆపదలో ఉన్న మరియు అక్రమ రవాణాకు గురైన మహిళలు
రకం	కేంద్ర ప్రాయోజిత పథకం (Centrally Sponsored)

పరీక్షల కోసం ముఖ్యమైన పాయింట్లు:

- **మిషన్ శక్తి (Mission Shakti):** దీనిని రెండు ఉప-పథకాలుగా విభజించారు: 'సంబల్' (సురక్ష మరియు రక్షణ కోసం) మరియు 'సామర్థ్య' (సాధికారత కోసం). శక్తి సదన్ 'సామర్థ్య' విభాగం కిందకు వస్తుంది.

